

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'**Amical de Mauthausen**
i altres camps de concentració nazis

Sumari

- 1 Inauguració del nou local
- 2 Himne de Riego
- 2 El querido: homenatge al besavi
- 2 59è. Aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen: el relat de David Moyano Tejerina
- 3 L'obstinació per la memòria: La colina de la muerte y Hombres de acero
- 3 Presentació del llibre i de l'exposició sobre Ravensbrück
- 3 Alliberament dels camps de Ravensbrück i Mauthausen
- 3 Acte al Museu d'Història de Catalunya
- 3 Marxa dels camins de la retirada
- 3 Recordem a...
- 4 Lectures recomenades
- 4 Agraïments
- 4 Assemblea general de socis

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis
Sils, 1 baixos - 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94 - Fax 93 302 75 83
e-mail: A_MAUTHAUSEN@terra.es

REDACCIÓ: Rosa Toran

EDITA: J.J.Gràfics
Tel. 93 555 43 18 - 08328 Alella

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant la procedència.

INAUGURACIÓ DEL NOU LOCAL

Per fi la nostra associació compta amb un local que respon a les actuals necessitats de treball. Instal·lacions noves, despatxos ben equipats, espais d'emmagatzematge i una sala d'usos múltiples (reunions, biblioteca, videoteca, conferències...) és tot allò que ha de permetre l'Amical entrar en una nova etapa d'expansió i difusió. Les gestions per aconseguir el local no han estat fàcils i en tot moment s'han seguit els requisits

plantejats a la penúltima assemblea de Reus, però sortosament creiem haver reeixit en el nostre objectiu. Ens plau constatar que les obres d'acondicionament i el trasllat s'han realitzat amb rapidesa, mercès a col·laboracions desinteressades de membres de la Junta, professionals, i amb amics i joves solidaris amb l'entitat.

El dia 16 de gener celebrarem els actes que encetaven aquesta nova etapa i en ells també varem comptar amb la col·laboració de l'estimat historiador Sr. Josep Fontana i amb la complicitat de l'Associació de Mestres Rosa Sensat que ens cedi la seva

sala d'actes. La presència de nombros públic i de persones tan entranyables, com la Sra Maria Olivart, una de les fundadores de l'Amical en els temps difícils de la Dictadura, l'expresident Sr. Joan Escuer, l'animós Sr. Jaume Alvarez, el Sr. Enric Cassanyes, l'infatigable Sr. Mariano Constante, en representació de l'Amical de França, i tants altres rostres, ens esperona per tirar endavant. Altres persones, com Neus Català i Lise London, ens manifestaren, des de la distància, la seva proximitat afectiva. Durant l'acte poguérem escoltar la

conferència del doctor Fontana, entorn la memòria històrica, les paraules de Maria Olivart, rememorant els vells temps, i les del president Sr. Enric Marco, que també va lliurar el diploma concedit pel Congrés dels Diputats a deu persones de l'Amical en reconeixement a la seva contribució a la lluita antifranquista, així com un de col·lectiu per a l'associació.

COL·LABORACIONS

HIMNE DE RIEGO

Reproduïm la carta del soci Joaquín Gálvez, víctima del nacionalsocialisme com a treballador forçat a l'Organització TODT en la Bretanya francesa, publicada a "El Diario Vasco" el 30 de novembre de 2003:

"No es la primera vez que el Himno de Riego, el de la II República española, origina como en esta ocasión en Australia, con motivo del Campeonato de Tenis en la Copa Davis, alguna sorpresa desagradable para algunos y regocijo para otros (entre ellos yo mismo). Con la llegada al frente de Rusia de la División Azul, la división falangista de Hitler, para empezar los reciben en el Campamento de Granfenwöhr al son del Himno de Riego por error, naturalmente, les hacen andar para endurecerlos más de 1.000 kilómetros hasta el frente ruso en el sector de Leningrado y Lago Ladoga (el más frío de la URSS), en el organigrama de la Wehrmacht (el Ejército alemán) es la División 250. Les podían haber enviado hacia los frentes de Ukraina, Odessa, Sebastopol con paralelos entre el 37 y el 45, más parecidos a Murcia y Almería, benignos para unos meridionales, y no les dan garbanzos en el rancho alemán hasta que los piden a la Comisaría de Abastecimientos y Transportes, los españoles añoran los garbanzos con arroz, el vino tinto y el tabaco negro.

Hay otra anécdota, esta vez enmarcada en México, iba a torear Manolete en México capital (ahora se dice D.F.) cuando vio una bandera republicana desplegada en una de las tribunas -no se olvide que México acogió a cerca de 20.000 exiliados republicanos-, pues bien, el diestro amenazó con no torear si no retiraban la bandera, así se hizo y la fiesta transcurrió sin novedad.

Con el tiempo se convierten en meros episodios por el simbolismo que arrastran, estas «txintxorrerías»".

EL QUERIDO:

Homenatge al besavi

Imagino a mi bisabuelo,
su físico, su carácter;
pero jamás podré imaginar,
ni una sola parte,
del sufrimiento del querido,
del querido bisabuelo.

Marchó a Francia,
y sin quererlo,
marchó al horror;
horror que le haría enviar,
cartas de esperanza,
cartas de dolor.

Mauthausen fue su destino,
Gusen, su lecho;
fueron lugares distantes,
fueron lugares desconocidos,
los que vieron su dolor,
los que vieron su valor.

Sin embargo es el corazón,
un lugar cercano y sincero,
que siente y sintió,
sin ver, sin saber,
el dolor y el valor del querido,
del querido bisabuelo.

Alba Mohedano

59è. ANIVERSARI DE L'ALLIBERAMENT DEL CAMP DE MAUTHAUSEN: EL RELAT DE DAVID MOYANO TEJERINA

David Moyano va nèixer a Ujo-Oviedo el 1922, a la retirada de l'exèrcit republicà va ser internat al camp d'Argelers i integrat en una CTE fins que va ser fet presoner pels alemanys el

30 de juny de 1940. Deportat a Mauthausen el 27 de gener de 1941, sis mesos després va ser transferit a Gusen i retornat al camp central el 23 de febrer de 1942, on va ser un dels integrants del comando Poschacher. Viu actualment a Brussel·les. Amablement, el desembre del 2002, ens va facilitar un llarg i apassionant relat sobre els dies de l'alliberament i la seva trajectòria posterior. A poques setmanes d'arribar al 59è aniversari de l'alliberament del camp, ens sembla oportú oferir-vos-en un extracte:

" ... Junto a otros cinco jóvenes nos enviaron a trabajar, a fines de enero de 1945, a una fábrica de curtidos de pieles, a un pueblo llamado Neumarkt O. D. El 4-5-1945, a las 12 h. 45 m. fuimos liberados por las tropas americanas... teníamos miedo de salir a la calle, porque si no estábamos vigilados por las SS había los nazis que en secreto nos vigilaban y nosotros no sabíamos quienes eran. El día 5 yo me atreví a salir a la calle que estaba casi desierta, apenas una patrulla de soldados en un jeep, seguí la calle y vi una bicicleta contra el muro de una casa y la cogí. Sólo y embriagado de libertad, ni quería creer que iba sólo rodando con la bicicleta; las pocas personas que me encontré ni me miraban. Rodando, rodando, llegué a un pueblo cercano y cual fue mi espanto cuando ví a pocos metros de mí a un soldado alemán; creo que mi corazón iba a romperse y pensé que tenía que continuar y disimular el miedo. Llegué a su altura, me hizo bajar de la bicicleta, me preguntó donde trabajaba, yo le dije en la fábrica. Quise dar media vuel-

ta, pero él me dijo tienes tiempo de regresar a tu país, yo empecé a pedalear que creo que ni el mejor de la vuelta me hubiera cogido, cuando de repente oí los disparos y me dejé caer por el talud de la vía férrea, cogí el camino de regreso, sin saber aún si estaba a salvo de la tragedia. Llegué al pueblo y abandoné la bicicleta y a pie llegué a la fábrica; los otros compañeros no sabían qué me había pasado, les conté mi aventura y yo me di cuenta de mi imprudencia y pensé que aquel alemán hubiera podido acribillarme a balas. Dos días más tarde intentamos regresar a Mauthausen; por la tarde salimos a la calle y vimos un carro tirado por dos caballos y cuatro alemanes, en apariencia, porque en realidad eran húngaros que pertenecían al ejército alemán. Nos apropiamos de dicho carro, cargamos lo poco que teníamos y sin comer seguimos carretera adelante. De vez en cuando teníamos que preguntar el camino de Linz, la gente se preguntaba de qué nacionalidad éramos porque llevábamos la bandera republicana...."

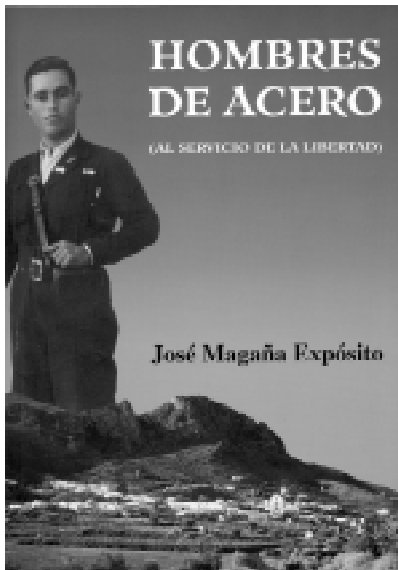
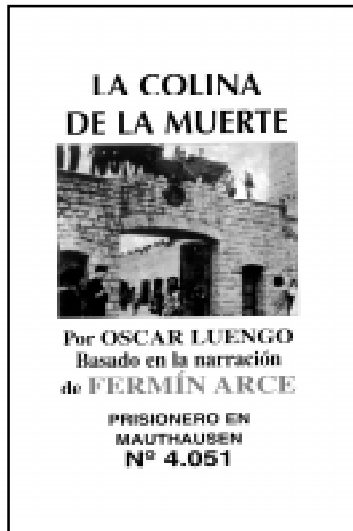
ACTIVITATS

L'OBSTINACIÓ PER LA MEMÒRIA:

La colina de la muerte y Hombres de acero

Sortosament hi ha notícies que ens reconforten. Malgrat que en cada butlletí haguem de ressenyar algunes necrològiques d'antics deportats, la generació que els segueix s'esforça per continuar la tasca dels protagonistes de la història de la deportació. En els últims mesos han sortit a la llum dues obres autobiogràfiques mercès a l'impuls dels nebots de Fermín Arce i José Magaña.

Óscar Luengo ha editat La colina de la muerte, basada en la narració del seu oncle, presoner de Mauthausen núm. 4.051. Fermín Arce va arribar a Mauthausen amb el comboi d'Angulema junt amb el seu fill José, i un cop instal·lat a França va escriure els detalls de la seva dramàtica experiència des dels anys de la Guerra civil fins a l'alliberament del camp de Mauthausen, amb una vocació de cronista dels esdeveniments del seu temps. Óscar Luengo, amb la intenció de retre-li un homenatge pòstum a ell i

als companys que patiren les seqüeles de la guerra, va donar forma a l'original que li havia confiat el seu oncle

El paral·lelisme de l'obra de Luengo amb la intenció de Juan Magaña García és evident. El seu oncle havia escrit les seves Memòries que són la suma dels avatars d'un almeriense que participà en les grans batalles de la Guerra civil, patí els camps de concentració francesos i l'esclavatge en la construcció del Mur de l'Atlàntic fins a la seva incorporació a la Resistència francesa i al maquis. Hombres de Acero (Arráez Editores, Mojácar, 2003) significa l'edició acurada dels seus escrits, amb la col·laboració de la Universitat d'Almeria. El llibre es presentà el passat dia 14 de febrer a la Casa de Almeria de Barcelona i comptà amb nombros públic i autoritats que s'havien desplaçat des d'Andalusia.

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE I DE L'EXPOSICIÓ SOBRE RAVENSBRÜCK

El dia abans de l'assemblea, el dissabte dia 22, a les 20 hores s'inaugurarà al Museu del Suro de Palafrugell, l'exposició "Resistents i Deportades", on hi romandrà durant tres setmanes, i es presentarà el llibre Ravensbrück, un espai de mort, un espai de record. Un viatge acompanyant la Neus Català, realitzacions que són fruit del compromís de treball de les persones que van assistir al viatge commemoratiu a Ravensbrück, l'abril del 2003. L'acte comptarà amb la presència de Lise London i Neus Català.

ALLIBERAMENT DELS CAMPS DE RAVENSBRÜCK I MAUTHAUSEN

Els actes commemoratius d'enguany se celebraran el dia 17 d'abril i el dia 9 de maig respectivament. L'Amical enviarà una representació als dos actes.

ACTE AL MUSEU D'HISTÒRIA DE CATALUNYA

El passat dia 18 de febrer l'Amical va assistir a la presentació dels llibres Dies i nits dins la tempesta. Memòries d'un deportat a Dachau de Vicenç Henric, un català del Rosselló i Un fusell i un biberó de Joan Cardona.

RECORDEM A:

Antoni Barberà Pla, soci núm. 90 de l'Amical, que va morir a Navàs el dia 1 de novembre del 2003. Havia nascut a Rosario de Santa Fe (Argentina) l'any 1910 i després de la Guerra civil la seva CTE fou capturada pels alemanys i internada al stalag d'Estrasburg. El 13 de desembre de 1940 va arribar a Mauthausen, on estigué 38 mesos treballant a la pedrera i després tallant pins al bosc.

MARXA DELS CAMINS DE LA RETIRADA

L'associació "Fils et Filles de Republicains Espagnols et Enfants de l'Exode" va retre homenatge als republicans espanyols i internacionalistes que van haver de prendre el camí de l'exili després de 3 anys de guerra contra el feixisme. Van passar per la frontera de Portbou-Cerbère, el febrer de 1939, 100.000 homes, dones i nens, precursors de la lluita antifeixista a Europa. Per aquests motius el dia 21 de febrer, malgrat el mal temps, es va realitzar una marxa entre Portbou i Cerbère simbolitzant la retirada i al dia següent es va retre homenatge a Antonio Machado a Colliure. En els actes hi va participar el president de l'Amical, en representació de tota l'associació, i la Generalitat estigué representada pel Sr. Francesc Baltasar de la Conselleria de Relacions Institucionals.

LECTURES RECOMENADES

Daniel Jonah GOLDHAGEN, La Iglesia Católica y el holocausto. Una deuda pendiente, Ed. Santillana, Madrid 2003, 623 pàgs. L'autor de la controvertida obra Los verdugos voluntarios de Hitler planteja en el seu nou llibre qüestions polèmiques, com la complicitat de Pius XII en la persecució dels jueus, atès que estava al corrent del que succeïa als camps d'extermini sense que fes cap declaració contundent, la implicació de la majoria d'esglésies nacionals i del propi Vaticà en la difusió dels mites forjadors de l'antisemitisme i finalment, un cop determinada la seva culpabilitat, Goldhagen advoca per la reparació del dany causat a través del penediment, la restitució i l'eradicació de l'antisemitisme de la seva doctrina.

Thomas MANN, Oid, alemanes... Discursos radiofónicos contra Hitler, Península/Atalaya, Barcelona 2003, 255 pàgs. Després del seu exili a Suïssa, Mann, l'insigne escriptor que havia rebut el Premi Nobel l'any 1929, es traslladà als EUA des d'on va emetre per encàrrec de la BBC, a partir de 1940 i fins el final de la guerra, una sèrie de xarles dirigides als alemanys per tal de denunciar la inhumanitat i bestialitat del nazisme i la perversitat de Hitler, el dictador que l'havia privat de la seva nacionalitat, tal com recorda en començar la primera de les conferències: "Os habla un escritor alemán cuya obra y cuya persona han sido proscritas por vuestros dominadores...".

Enzo TRAVERSO, La violencia nazi. Una genealogía europea, Fondo de Cultura Económica, Buenos Aires 2002, 205 pàgs. L'autor, conegut per altres assaigs sobre les reflexions i el paper dels intel·lectuals davant el genocidi nazi, planteja en aquesta obra com la violència exterminadora del nazisme se sosté sobre els paràmetres del conflictes racials que marcaren el darwinisme social i l'eugenisme en el segle XIX, així com sobre les masacres colonials de l'Occident capitalista i liberal, que obriren les portes a l'assassinat industrial dissenyat pels nazis. En definitiva planteja la concatenació d'elements que el van fer possible i la capacitat del nazisme per sintetitzar formes de violència i exclusions racials ja exercides amb anterioritat.

Hugh TREVOR-ROPER, Los últimos días de Hitler, Random House Mondadori, Barcelona 2003, 367 pàgs. Una nova reedició d'aquesta obra clàssica, escrita tot just acabada la 2a Guerra Mundial, per encàrrec dels Serveis d'Intel·ligència Britànics, no només ens permet llegir una crònica rigorosa sobre els fets de les darreres setmanes al búnquer de la Cancelleria, sinó que aporta una esplèndida anàlisi sobre el funcionament de l'estructura nazi i de la cort decadent i ambiciosa que envolta Hitler en el seu final. L'autor, historiador i militar, va anar afegint a l'obra original informacions noves sorgides de documentació inèdita o de testimonis retornats a Alemanya un cop alliberats del seu captiveri a l'URSS.

AGRAÏMENTS

Manifestem la nostra satisfacció per la resposta que les editorials fan a les nostres peticions de llibres per tal de nodrir la nostra biblioteca especialitzada en el tema de la deportació que esperem convertir, en un termini breu de temps, en un punt de referència pels estudiosos. Agraïm també al Sr. Josep Fontana la seva donació de llibres per a la mateixa finalitat.

ASSEMBLEA DE SOCIS I SÒCIES

El proper 23 de maig se celebrarà l'assemblea anual a Palafrugell. A més de proporcionar als socis el balanç de les activitats del darrer any, la Junta informarà de l'estat en què es troba l'organització del viatge de l'any 2005 a Mauthausen per tal de començar a formalitzar la llista de participants.

Mauthausen 2005

Benvolguts socis i amics,

Ens complau comunicar-vos que l'Amical està organitzant un viatge a Mauthausen que tindrà lloc el mes de maig de 2005 per tal de celebrar el 60è aniversari de l'alliberament dels camps.

Ens agradaria compartir amb tots vosaltres aquest moment, i per tal de facilitar les tasques d'organització iniciem ja la preinscripció al viatge. Hi ha 250 places així és que si voleu rebre informació ompliu i lliureu a l'Amical aquesta butlleta o poseu-vos en contacte amb nosaltres al telèfon 93 302 75 94 o al fax 93 302 75 83.

Nom
Cognoms
Domicili
Número   Pis
Localitat
Codi postal
Telèfon
E-mail